

COPIIUL MEU VA DEPUNE MĂRTURII ÎN JUDECATĂ

Informații și sfaturi pentru
părinți, tutori și alte persoane care
însoțesc copiii ce depun mărturii
în judecată

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

AED
Academy for Educational Development

OAK
FOUNDATION

MINISTERUL
JUSTITIEI

PROCURATURA
GENERALA

Copilul meu va depune mărturii în judecată

*Informații și sfaturi pentru părinți,
tutori și alte persoane care însoțesc copiii
ce depun mărturii în judecată*

Cartea „Copilul meu va depune mărturii în judecată” este elaborată de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) în cadrul campaniei „Copilul este martor cu nevoi speciale”.

Campania „Copilul este martor cu nevoi speciale” este realizată în Republica Moldova de CNPAC, în parteneriat cu Ministerul Justiției și Procuratura Generală, cu suportul Fundației OAK și Fundației „Nobody’s Children”.

Acest proiect este posibil grație ajutorului generos al poporului american prin intermediul Agenției SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID) în cadrul programului Academiei pentru Dezvoltare Educațională (AED) „Consolidarea Societății Civile în Moldova”. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă în mod necesar poziția USAID, a Guvernului SUA sau AED.

Campania „Copilul este martor cu nevoi speciale” a fost realizată pentru prima dată în 2004 în Polonia de către Fundația „Nobody’s Children”.

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copil (CNPAC)

str. Calea Ieșilor 61/2, Chișinău, MD 2069

tel. 75-88-06; 59-27-48

E-mail: office@cnpac.org.md; ajutauncopil@cnpac.org.md

Web: www.cnpac.org.md

Copilul meu va depune mărturii în judecată

Autor:

Jolanta Zmarzlik

Consultant:

Jarosław Polanowski

Adaptare în Moldova:

Daniela Simboteanu

Psiholog, Președinte CNPAC

Rodica Corețchi-Mocanu

Coordonator CNPAC

Tatiana Catană

Jurist, consultant național în domeniul violenței în familie

Apărut 2010, Chișinău

Produs: Agenția de comunicare URMA ta **URMA**^{ta}
motor de comunicare

Copyright © 2003 Fundația „Nobody’s Children” (Polonia)

Web: www.fdn.pl

E-mail: fdn@fdn.pl

Această broșură este despre...

Martorii se prezintă în fața instanțelor de judecată, pentru a comunica și a răspunde la întrebări referitoare la evenimentele și circumstanțele pe care le cunosc într-o cauză penală, fie din motivul că sunt victime, fie - martori ai infracțiunii cercetate în cauza respectivă. Unii copii reușesc să se descurce ușor în rolul de martor, pentru alții, însă, această situație este deosebit de stresantă. Acești copii pot avea sentimentul că au comis ceva grav și ar putea avea nevoie de ajutorul tău.

Broșura „Copilul meu va depune mărturii în judecată” prezintă câteva sfaturi practice care vor ajuta copilul să se simtă mai sigur atunci când depune mărturie într-un proces de judecată. Vei descoperi unele sugestii despre cum să-ți stăpânești neliniștile în asemenea situații. Informațiile despre acțiunile pe care poți să le întreprinzi în cadrul procedurilor legale te vor ajuta să-ți protejezi mai bine copilul.

Este important: copilul trebuie să povestească cu propriile cuvinte despre cele întâmplate. Atunci când ajuți copilul să se pregătească pentru a depune mărturii la poliție, procuratură sau în fața instanței de judecată, nu-l învăța să-și memorizeze din timp răspunsurile. Există riscul ca mărturiile lui să nu fie luate în considerație, atunci când copilul va crea impresia că a învățat răspunsurile pe de rost, iar ceea ce spune pare să nu fie adevărat.

Cuprins

1. Cum poți să-ți ajuți copilul?	5
2. „Copilul meu a fost citat să depună mărturii în judecată. Ce trebuie să-i spun ca să-l sprijin?”	5
3. „Copilul meu se comportă altfel decât de obicei. Acest lucru poate fi cauzat de apropierea ședinței de judecată?”	6
4. „Mă îngrijorează starea copilului meu. Ar putea avea parte de asistență specializată în timpul așteptării ședinței?”	7
5. „Cât de mult timp va trebui să așteptăm începutul ședinței de judecată?”	7
6. „Ce se întâmplă înainte de ședința de judecată?”	8
7. „În ce mod pot să influențez desfășurarea procesului care se referă la copilul meu?”	8
8. „Cum are loc transmiterea dosarului penal la judecată?”	11
9. „Pentru mine, această situație este dificilă. Pot, în calitate de părinte (tutore), să beneficiaz de ajutor?”	12
10. „Este oare mai bine să povestești copilului din timp despre ședința de judecată?”	13
11. „Va trebui oare să merg împreună cu copilul la judecată?”	13
12. „Ce se va întâmpla la proces?”	13
13. „Care este rezultatul procesului?”	15
14. „Este oare obligatorie mărturia copilului meu la procesul judiciar?”	16
15. „Ce se va întâmpla la sfârșitul audierilor?”	16

1. Cum poți să-ți ajuți copilul?

Purtătorul de cuvânt al copilului victimă a unui abuz este procurorul care pregătește rechizitoriul. Procurorul este persoana care trebuie să clarifice toate nedumeririle referitoare la participarea copilului tău în procesul penal.

Procurorul este persoana care trebuie să clarifice toate nedumeririle referitoare la participarea copilului tău în procesul penal.

Adresându-te la Procuratură sau sunând la Telefonul Copilului **0 800 11116**, vei obține informații referitoare la instituțiile care se ocupă de problemele violenței în familie sau de protecția copiilor abuzați, amplasate în nemijlocita apropiere de regiunea în care locuiești. Colaboratorii instituțiilor respective sunt inițiați în procedurile legale cu caracter obligatoriu, cunosc obligațiile martorilor, victimelor și drepturile părinților, ai căror copii sunt implicați în procesul de judecată.

Poți, de asemenea, să ceri sfatul la numărul de telefon **75 88 06** la Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copil (CNPAC), unde pot obține ajutor copiii care au devenit victime ale diverselor abuzuri.

2. „Copilul meu a fost citat să depună mărturii în judecată. Ce trebuie să-i spun ca să-l sprijin?”

ATUNCI când copilul a fost victimă sau martor al unei crime, poți să-l asiguri că:

- Va proceda corect, dacă va informa procurorul și judecata despre tot ce s-a întâmplat
- Nu poartă nici o vină pentru ceea ce au comis alții
- Martorul care spune doar adevărul nu face nimic rău
- Martorii îndeplinesc o misiune importantă și ajută judecata să ia o decizie corectă.

„Am impresia că copilul meu este deprimat și îngrijorat. Trebuie să aflu ce-l macină?”

- Încearcă să-ți convingi copilul să vorbească cu tine despre ceea ce-l neliniștește. Este posibil ca adevăratele motive ale îngrijorării lui să se refere la ceva despre care tu nu știi nimic. Ascultă-ți copilul cu atenție și, având o atitudine serioasă față de neliniștea lui, încearcă să-i micșorezi sentimentul de frică. Acordă-i mai multă atenție și timp, dar nu insista, deoarece astfel l-ai face să re trăiască situații dificile pentru el.
- Respectarea unui regim normal al zilei are un efect liniștitor asupra copilului. Nu planifica, în această perioadă dificilă pentru el, activități care ar schimba ritmul vieții copilului (călătorii, transfer la altă școală).

Copiii care depun mărturii în cadrul instanțelor de judecată cel mai mult se tem de:

- **Întâlnirea cu acuzatul în sala de judecată**

Atunci când copilul se teme de această întâlnire, informează procurorul care se ocupă de instrumentarea dosarului.

Judecata poate să aplice prevederi speciale în cazurile în care copilul apare în rol de victimă sau martor (detalii în subcapitolul „Ce se va întâmpla la proces”).

- **Pedeapsa pentru relatarea celor întâmplate**

Asigură-ți copilul că martorul trebuie să spună adevărul. Dacă spune adevărul nu face nici un rău, prin urmare nu poate fi pedepsit.

- **Situațiile dificile din timpul procesului de judecată**

Copilul poate solicita în orice clipă ajutorul judecătorului, persoanei care îl însoțește la judecată, ajutorul psihologului sau pedagogului care este alături de el în sala de judecată.

Amintește-i copilului că poate cere o pauză, de exemplu, atunci când va fi emoționat sau când va avea nevoie să meargă la toaletă. Copilul tău trebuie să asculte cu atenție fiecare întrebare și să ofere un răspuns, dacă îl cunoaște.

Spune-i copilul că, atunci când nu înțelege întrebarea sau nu cunoaște răspunsul, poate să anunțe despre acest lucru judecătorul. Nu va avea neplăceri din această cauză. Copilul are dreptul să ceară repetarea întrebării.

- **Să nu uite sau să nu greșească atunci când relatează anumite fapte**

Copilul tău poate să-și facă griji că înainte nu a mărturisit poliției tot ce știa sau, acum, nu-și mai amintește tot ce s-a întâmplat. Copilul poate să fie cuprins de frică sau să se piardă cu firea. Dacă este așa, calmează-l și spune-i judecătorului, de fiecare dată când este cazul, atunci când nu se va descurca cu răspunsul.

3. „Copilul meu se comportă altfel decât de obicei. Acest lucru poate fi cauzat de apropierea ședinței de judecată?”

Majoritatea persoanelor care sunt chemate să depună mărturii în judecată au emoții, însă unii copii se neliniștesc în asemenea măsură, încât aceasta le schimbă comportamentul. **Este posibil ca și copilul tău:**

- Să se autoînvinovățească și să creadă că este responsabil pentru infracțiunea comisă
- Să aibă sentimente contradictorii față de acuzat, de exemplu, furie, dar, în același timp, și neliniște că acesta va fi condamnat. Astfel de situații se pot întâmpla atunci când inculpatul este membru al familiei sau un cunoscut apropiat

- Să fie retras sau agresiv
- Să nu se poată concentra asupra a ceea ce face
- Să urineze în pat, să aibă un somn neliniștit, se teme de întuneric sau își pierde pofta de mâncare
- Să dea semne dese de neliniște atunci când se vorbește despre infracțiunea comisă sau de ședința de judecată.

4. „Mă îngrijorează starea copilului meu. Ar putea avea parte de asistență specializată în timpul așteptării ședinței?”

Este important: **cel mai mult copilul are nevoie de sprijin din partea apropiaților.** Ca să-ți înțelegi mai bine copilul și să-l ajuți mai potrivit, vorbește despre situația în care se află cu psihologul sau cu asistentul social (detalii la sfârșitul acestei broșuri).

Poate vei lua decizia să beneficiezi de asistența terapeutului sau a psihologului. Numai tu și copilul tău decideți dacă este necesară asemenea asistență și nu poliția, procuratura sau instanța de judecată. Totodată, trebuie să anunți instituțiile nominalizate dacă copilul solicită consiliere psihologică.

Psihologul care acordă asistență copilului înainte și în timpul ședinței de judecată poate să-l ajute să depășească etapele mai dificile ale procesului penal.

Uneori, mărturia copilului este pusă la îndoială, pentru că a vizitat psihologul înainte de proces. Prin urmare, trebuie să informezi psihologul că micuțul va fi audiat în judecată în calitate de victimă a infracțiunii sau în calitate de martor, pentru ca acesta să aplice metodele de consiliere psihologică **corespunzătoare.**

Este important să știi că în asemenea situații psihologul nu poate să garanteze copilului confidențialitate deplină, deoarece poate fi chemat în instanță în calitate de martor sau de specialist, ca să caracterizeze copilul ori să informeze despre metodele psihoterapeutice aplicate.

De asemenea, este posibil ca poliția, procuratura sau instanța de judecată, din proprie inițiativă, să solicite o expertiză psihologică sau psihiatrică a copilului. Asemenea expertize nu țin de recuperarea copilului, ci servesc unei mai bune cunoașteri a copilului și desfășurării eficiente a anchetei.

5. „Cât de mult timp va trebui să așteptăm începutul ședinței de judecată?”

Asemenea întrebări nu au răspunsuri foarte exacte. În general, dosarele cu participarea copiilor sunt considerate **prioritare.** Se poate, însă, întâmpla ca ședința de judecată să înceapă la mult timp după ce procurorul a expediat cauza în judecată. Data ședinței de judecată poate fi amânată din diferite motive.

Dacă întârzierea te neliniștește și dorești să afli ce se întâmplă, poți solicita informații de la procuror sau de la grefiera judecătorului.

6. „Ce se întâmplă înainte de ședința de judecată?”

Nimeni nu cunoaște copilul tău mai bine decât tine. Este extrem de important să transmiți instanței de judecată orice informație care ar putea avea valoare în timpul depunerii mărturiilor de către copilul tău. Fă lucrul acesta cât mai repede cu putință, de preferat în formă de scrisoare, pe care s-o expediezi în adresa instanței de judecată. Toate scrisorile se depun la cancelarie, care există în cadrul oricărei instanțe de judecată. Toate scrisorile către judecată se depun în cel puțin două exemplare, unul dintre care, înregistrat în cancelarie, va rămâne la tine.

În scrisoare trebuie să se indice, în afară de informațiile tale, denumirea judecătoriei unde se va desfășura procesul, numărul dosarului sau numele acuzatului de pe dosar și desigur datele tale personale. Numărul dosarului îl poți afla la cancelaria judecătoriei, care examinează problema în cauză.

- Informează judecata despre starea psihologică de acum a copilului sau despre starea sănătății lui, dacă există anumite complicații. Informațiile de acest gen trebuie să fie confirmate de către specialiști: medici, psihologi...
- Informează judecata dacă copilul urmează un tratament medicamentos, cu regularitate, de care ar putea avea nevoie și în timpul ședinței de judecată - de exemplu, inhalatoarele care temperează accesele de astmă.
- Informează despre **dificultățile** pe care copilul le are cu dicția, auzul sau văzul.
- Poți să ceri ca copilul să fie audiat în afara sediului judecătoriei, însă judecătorul este cel care decide locul unde urmează să aibă loc ședința de judecată. Ar putea să nu țină cont de solicitarea ta.
- Poți să ceri ca copilul să nu depună mărturii în prezența acuzatului, ca acesta să fie înlăturat din ședință atunci când copilul este audiat, însă decizia în această situație, de asemenea, ține de competența judecății. Judecata va examina adresarea ta referitoare la schimbarea locului audierilor sau la audierea copilului în lipsa acuzatului, numai în cazul în care ai fost recunoscut în proces în calitate de reprezentant legal al copilului victimă sau martor.

7. „În ce mod pot să influențez desfășurarea procesului care se referă la copilul meu?”

Copilul nu poate să-și apere, de unul singur, drepturile. În cadrul urmăririi penale și în instanța de judecată, îl reprezintă părinții, inclusiv părinții adoptivi, tutorele sau curatorul. Anume aceste persoane sunt împuternicite să pledeze în procesul penal, în funcție de etapele acestuia, în calitate de reprezentanți legali ai copilului. Aceasta se referă la situația în care copilul tău este victimă a unei infracțiuni.

Copilul victimă și tu, în calitate de reprezentant legal al copilului, la etapa urmaririi penale (înainte ca dosarul să fie transmis în instanța de judecată) beneficiați de diverse drepturi:

- Dreptul de a cunoaște esența învinuirii
- Dreptul de a face declarații și a da explicații, de a prezenta documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal
- Dreptul de a participa la toate acțiunile ce se efectuează cu participarea copilului
- Dreptul de a face cunoștință cu procesele-verbale ale acțiunilor procesuale la care a participat copilul, de a face obiecții asupra corectitudinii și caracterului complet al acestora, precum și de a cere completarea lor cu date care, în opinia ta, trebuie să fie menționate
- Dreptul de a cere completarea acțiunilor procesuale (puteți să formulați propuneri referitoare la cercetarea diferitelor circumstanțe, mărturii, citarea martorilor, numirea expertizelor ș.a.)
- Dreptul de a contracta / solicita un apărător avocat pentru a acorda consultanță pe tot parcursul procesului penal
- Dreptul de a solicita încasarea prejudiciilor materiale și daunelor morale care au fost cauzate prin infracțiune
- Dreptul de a lua cunoștință, după terminarea urmăririi penale, precum și în caz de încetare sau clasare a procesului penal, de toate materialele cauzei, și de a nota orice informație din dosar
- Dreptul de a ataca deciziile luate de organul de urmărire penală sau de procuror
- Dreptul de a participa la activitățile preparatorii (de pregătire) ale ședinței de judecată și la cercetarea judecătorească a cazului
- Dreptul de a fi informați despre toate deciziile și hotărârile adoptate care se referă la drepturile și interesele copilului tău, de a primi gratuit, la solicitare, copii ale acestor hotărâri

Dacă copilului tău, victimă a infracțiunii, i s-a cauzat prin infracțiune un prejudiciu (o pagubă morală, fizică sau materială care poate fi evaluată în expresie bănească), el va fi considerat, în același timp, și parte vătămată, chiar în lipsa acordului copilului. Se recomandă, totuși, ca în calitate de reprezentant legal al copilului să ceri recunoașterea copilului în calitate de parte vătămată și de parte civilă. Pentru aceasta, în perioada desfășurării procesului penal, trebuie să depui o cerere scrisă la organul de urmărire penală care cercetează cazul, sau, ulterior, dacă nu ai făcut-o, direct în instanța de judecată. Totodată, poți indica în cerere mărimea prejudiciului care urmează să fie încasat de la acuzat. În plus, poți solicita organului de urmărire penală să întreprindă și măsuri pentru a asigura repararea prejudiciului cauzat prin infracțiune (să ridice bunurile de la inculpat, să sechestreze bunurile acestuia etc.)

Sistemul juridic prevede, în egală măsură, dreptul de a beneficia de asistența unui avocat. Poți tu însuși (însăși) să-ți alegi orice avocat de la birourile de avocați care dorești să-ți acorde consultanță pe tot parcursul procesului penal. Trebuie să știi, însă, că asemenea servicii, de regulă, sunt cu plată și valoarea onorariului

avocatului ar putea depăși capacitățile financiare ale familiei tale.

În cazul în care nu dispui de mijloace bănești pentru a plăti avocatul, poți să ceri ofițerului de urmărire penală sau instanței de judecată să fii asistat de un avocat, care acordă asistență juridică garantată de stat. Pentru asistența oferită de acesta nu vei achita nici un onorariu. Ofițerul de urmărire penală sau instanța de judecată va examina solicitarea ta și va decide dacă este nevoie să atragă în proces un avocat public. Solicitarea pentru serviciile unui avocat din oficiu trebuie să fie însoțită de o dovadă privind situația materială precară.

În cazul în care copilul și familia ta ați suportat prejudicii (morale, materiale) în urma infracțiunii comise și cheltuieli materiale în legătură cu judecarea cazului (cheltuieli de transport, de cazare, plăți efectuate pentru expertize, salariu mediu pentru perioada lipsită de la serviciu, plăți achitate pentru onorariul avocatului, etc.) puteți înainta împotriva acuzatului o acțiune civilă pentru repararea prejudiciului cauzat și restituirea cheltuielilor de judecată în cadrul aceluiași proces sau, ulterior, într-o cauză civilă separată.

Poți să ceri recunoașterea copilului ca parte civilă (reclamant) și să acționezi în numele copilului tău. În acest scop, la organul de urmărire penală sau în instanța de judecată care cercetează cazul, ar trebui să fie depusă cererea scrisă (numită acțiune civilă) cu privire la repararea prejudiciului material cauzat, inclusiv repararea daunelor morale pentru suferințele suportate. Acțiunea civilă poate fi depusă din momentul pornirii urmăririi penale până la terminarea cercetării judecătorești.

Dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată refuză să recunoască copilului calitatea de parte civilă, hotărârea respectivă poți s-o ataci cu un recurs, sau poți să optezi pentru posibilitatea legală de a înainta acțiunea civilă în ordinea procedurii civile, separat de procesul penal.

În situația în care a fost recunoscută calitatea de parte civilă a copilului, însă, instanța de judecată lasă acțiunea civilă fără soluționare în sentința pe care o pronunță, la fel ai dreptul să înaintezi o asemenea acțiune într-o procedură civilă separată la judecătoria raională, fie la cea din raza teritorială în care domiciliați, sau la cea din teritoriul unde a fost comisă infracțiunea.

În asemenea situație, în acțiunea civilă trebuie să se indice argumentele de fapt și de drept, inclusiv, să se comunice despre procesul penal care se examinează sau a fost deja examinat.

Indică în acțiune evaluarea în expresie bănească a prejudiciului material care a fost cauzat prin infracțiune și care este mărimea daunelor morale. Argumentează cum ai stabilit mărimea prejudiciului material și moral. De regulă, instanța civilă va examina cererea atunci când se va demonstra că persoanele de la care cereți acoperirea prejudiciilor materiale sau morale au comis infracțiunea.

8. „Cum are loc transmiterea dosarului penal la judecată?”

Dosarul este transmis în judecată de către procurorul care a condus urmărirea penală efectuată de ofițerul de poliție sau care, în unele cazuri, a efectuat de sine stătător urmărirea penală.

Poliția are la dispoziție termene limitate pentru a întreprinde acțiunile prevăzute de lege. Pe parcursul urmăririi penale (etapa până la transmiterea dosarului în instanța de judecată), cel mai bine este să te adresezi procurorului cu toate întrebările, neclaritățile și problemele care apar. În timp ce comunică cu procurorul, îl poți face mai interesat de investigația în curs.

Ține minte că trebuie să te adresezi organului de urmărire penală (comisariatului de poliție) sau procuraturii teritoriale, în zona căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dacă tu ai depus plângerea referitoare la infracțiune, organul de urmărire penală și procurorul care conduce urmărirea penală sunt obligați să te informeze despre începerea urmăririi penale, sau despre refuzul începerii acesteia. Ai posibilitatea să depui o plângere la decizia de neîncepere a urmăririi penale în instanța de judecată (la judecătorul de instrucție) din raza teritorială a organului de urmărire penală.

Plângerea urmează să fie înaintată în termen de zece zile din momentul în care ai primit răspunsul în scris referitor la refuzul începerii urmăririi penale.

Acțiunile ilegale de anchetă pot fi de asemenea contestate prin plângeri adresate procurorului care conduce urmărirea penală. Dacă acțiunile contestate au fost realizate de procuror, plângerile se înaintază procurorului ierarhic superior.

În perioada urmăririi penale, copilul va fi audiat de către ofițerul de urmărire penală din comisariatul de poliție sau de către procuror. Aceștia vor decide asupra modalității de audiere. Ai dreptul să ceri, însă, ca audierile copilului să fie desfășurate în condiții ajustate la necesitățile de dezvoltare și de sănătate ale acestuia. Pentru a evita revictimizarea copilului, ai dreptul să insiști ca audierile să aibă loc în afara sediului poliției sau a procuraturii, în prezența psihologului. Solicitarea va fi adresată în scris ofițerului care cercetează cazul, sau procurorului care conduce urmărirea penală. În caz de refuz (vei solicita răspunsul în formă scrisă), ai dreptul să depui o plângere în condițiile expuse anterior.

Audierile copilului în probleme de abuz sexual (la etapa urmăririi penale), potrivit standardelor internaționale, trebuie desfășurate o singură dată. Aceasta va scuti copilul de traume emoționale adiționale.

Prevederea referitoare la audierea unică a copilului se referă la copiii victime ale abuzului sexual, dar tu poți să te adresezi procurorului cu solicitarea ca copilul tău să fie audiat o singură dată, chiar dacă el

este victima unui alt gen de infracțiune. Copiii care depun mărturii în probleme legate de abuzuri sexuale beneficiază întotdeauna de **asistența psihologului**.

Decizia cu privire la o eventuală arestare a persoanei bănuite de comiterea infracțiunii este luată de către judecată la propunerea procurorului.

În cazul în care făptașul nu a fost arestat între timp și acesta este părintele copilului sau altă rudă care locuiește în același spațiu cu copilul, poți să înaintezi ofițerului de urmărire penală sau procurorului o cerere privind emiterea unei **ordonanțe de protecție** prin care să-l înlăture pe acesta din locuința comună cu copilul, să-i interzică acestuia să se apropie sau să ia legătura cu copilul tău. Despre detaliile realizării acestor interdicții veți discuta cu ofițerul de urmărire penală sau procurorul care conduce urmărirea penală.

Procurorul, după ce adună toate probele și recunoaște faptul că există suficiente probe care confirmă vinovăția făptașului în comiterea infracțiunii, întocmește rechizitoriul și înaintează dosarul pentru examinare în instanța de judecată.

În calitate de părinte al copilului care a fost victimă a unei infracțiuni ai dreptul să știi dacă actul de acuzare a fost expediat către instanța de judecată. Informația referitoare la subiect o vei solicita de la ofițerul de urmărire penală sau nemijlocit de la procurorul care conduce urmărirea penală în acest dosar.

Durata de timp dintre data expedierii dosarului și data începerii procesului de judecată nu poate fi stabilită cu exactitate. Despre începerea procesului vei fi informat printr-o **citație expediată prin poștă**, prin care tu și copilul tău veți fi chemați să depuneți mărturii. Bineînțeles, poți să contactezi cancelaria judecătorei, din proprie inițiativă, și să afli perioada preconizată pentru demararea procesului de examinare a dosarului.

9. „Pentru mine, această situație este dificilă. Pot, în calitate de părinte (tutore), să beneficiaz de ajutor?”

DA. Solicită asistență, dacă ai nevoie. Mulți părinți și tutori au nevoie de sprijin în această perioadă. Asistentul social comunitar sau specialistul de la Secția raională de asistență socială și protecție a familiei (în mun. Chișinău – Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului) poate să-ți ofere diverse servicii sociale și ajutor, inclusiv în soluționarea problemelor materiale, apărute în urma infracțiunii săvârșite împotriva copilului tău. Acolo vei găsi și adresele punctelor de asistență psihologică pentru familie în diverse situații dificile, adresele asociațiilor obștești care pot să îți acorde asistență juridică primară sau calificată în legătură cu acest proces.

Ai dreptul să-ți manifestezi furia, frica sau rușinea, însă nu trebuie să uiți că emoțiile sunt molipsitoare. Posibil, îți va fi dificil să-ți ascunzi în permanență emoțiile. Există riscul ca copilul tău să observe furia,

enervarea sau întristarea ta și atunci ar putea să se înfricoșeze. Poate să creadă că ești supărat pe el sau că suferi din cauza lui. Încearcă să-l convingi de faptul că nu-l învinuiești de nimic.

10. „Este oare mai bine să povestim copilului din timp despre ședința de judecată?”

DA. Nu trebuie să surprinzi copilul cu situații neașteptate și dificile, deoarece acestea ar putea să-i intensifice starea de stres. Tu și copilul tău, în egală măsură, vă veți simți mai în siguranță, dacă veți ști din timp la ce să vă așteptați atât înainte de ședință, cât și pe parcursul acesteia. Copilul va putea să discute cu tine despre preocupările lui, să-ți adreseze întrebările care îl preocupă. Poți să mergi împreună cu el la judecătorie cu câteva zile înainte de ședința propriu-zisă. Lasă-l să vadă cum arată clădirea, coridoarele judecătoriei.

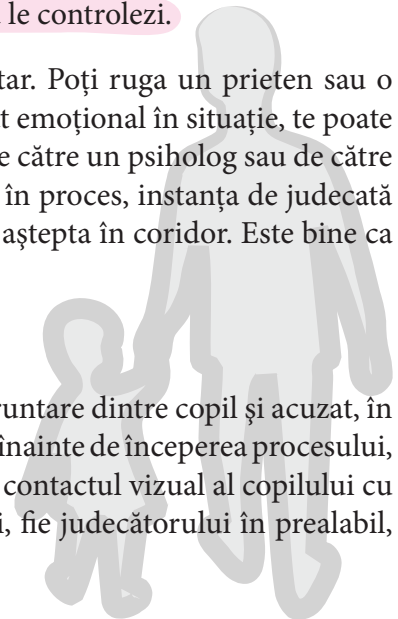
11. „Va trebui oare să merg împreună cu copilul la judecată?”

DA. Trebuie să însoțești copilul la judecătorie sau în altă locație unde vor fi organizate audierile. Însă înainte de a decide dacă este cazul să asculți mărturiile depuse de copil, încearcă să afli ce crede și simte el în legătură cu prezența ta în sala de judecată. Unii copii se simt jenați și doresc să-și protejeze părinții de descrierea amănunțită a celor întâmplate. Alții se simt mai în siguranță când părinții sunt alături de ei în timpul depunerii mărturiilor. De obicei însă, copilul dorește ca persoana apropiată să fie alături în situații mai complicate. Spre exemplu, atunci când merge la spital pentru o intervenție dureroasă, speră că vei fi alături de el și nu-i vei spune la poartă: „Pa, pa, ne vedem mai târziu”. Este important să fii atent la propriile reacții în timpul mărturiilor depuse de copil și să te strădui să le controlezi.

Manifestarea emoțiilor tale pot provoca copilului un stres suplimentar. Poți ruga un prieten sau o prietenă să vă însoțească la judecată. Cineva care nu este puternic implicat emoțional în situație, te poate ajuta enorm atât pe tine, cât și pe copilul tău. Copilul va fi însoțit în sală de către un psiholog sau de către un pedagog desemnat de către judecată. Dacă tu ai și calitatea de martor în proces, instanța de judecată va asculta mărturiile tale în primul rând. În tot acest timp, copilul tău va aștepta în coridor. Este bine ca în acest timp, alături de el, să se afle cineva dintre apropiați.

12. „Ce se va întâmpla la proces?”

AȘTEPTARE. În sistemul judiciar moldovenesc, modalitatea de confruntare dintre copil și acuzat, în timpul procesului în sala de judecată, va depinde exclusiv de tine. Poți cere, înainte de începerea procesului, ca copilul să fie amplasat într-o încăpere indicată de judecător, ce ar evita contactul vizual al copilului cu acuzatul. Solicitarea în cauză poate fi prezentată în scris fie procurorului, fie judecătorului în prealabil,

adică cu câteva zile înainte de începerea procesului. Cel mai bine, îți poți proteja copilul, dacă soliciți audierea lui în afara sediului judecătorei sau a sălii de judecată, într-o încăpere adaptată necesităților copilului, de exemplu într-o instituție de consiliere psiho-socială sau într-un centru comunitar pentru copii¹

În conformitate cu prevederile legale și recomandările internaționale, judecătorul va reduce la maxim timpul în care copilul va depune mărturii. Din punct de vedere legal, timpul audierii copilului nu poate dura mai mult de 2 ore fără întreruperi, iar în total nu poate depăși 4 ore pe zi. Și totuși, este posibil ca în ziua audierii să aibă loc unele întârzieri, iar unii copii sunt forțați să aștepte ore în șir în clădirea judecătorei, până sunt chemați să depună mărturii. Poți aduce cu tine o jucărie sau o carte, ceva cu care s-ar putea ocupa copilul în timp ce așteaptă. Trebuie, de asemenea, să luați mâncare și apă de băut. Dacă în sediul judecătorei există un local de vânzare a băuturilor răcoritoare, va fi foarte util să ai cu tine niște bani. Copiii mai mici își vor lua cu plăcere, la judecătorie, jucăria preferată. Copiii mai mari doresc deseori să ia cu ei vreun obiect deosebit, important pentru ei.

În fiecare sală de judecată există locuri amenajate pentru public, pentru ca în timpul desfășurării procesului de judecată oamenii să poată lua loc și să asculte în liniște declarațiile martorilor. Atunci când mărturia este depusă de către o victimă a unei infracțiuni de natură sexuală, procurorul solicită de la judecător ca publicul să părăsească sala. Dacă procurorul nu a făcut-o sau a uitat să o facă, și tu ai dreptul să ceri ca publicul să părăsească sala și audierea copilului să aibă loc în ședință închisă. Decizia în cauză poate fi luată doar de către judecător. Judecătorul poate, de asemenea, și din proprie inițiativă să ordone părăsirea de către auditoriu a sălii de judecată, pentru ca martorul să nu fie stingherit în timpul depunerii mărturiilor.

ÎNTREBĂRI. La începutul audierii, întrebările legate de identificarea persoanei sunt adresate copilului de către judecător. Apoi, întrebările pot fi adresate de către procuror sau inculpat și avocați, dacă aceștia participă la proces.

La procesul de judecată, copilului și ție ca reprezentantul lui legal vă sunt recunoscute și alte drepturi:

- Dreptul de a prezenta documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul și cercetate în ședința de judecată
- Dreptul de a cere recuzarea (respingerea) judecătorului, procurorului, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului
- Dreptul de a face obiecții împotriva acțiunilor instanței de judecată și de a cere includerea obiecțiilor tale în procesul-verbal
- Dreptul de a participa la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei

¹ La Chișinău, Centrul de Asistență Psihosocială a Copilului și Familiei AMICUL (str. Calea Ieșilor 61/2) este dotat cu un spațiu specializat pentru audierea copiilor.

- Dreptul de a fi asistat de un avocat ales, iar în cazul în care nu dispui de mijloace financiare suficiente pentru angajarea lui dreptul de a solicita instanței de judecată să desemneze un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat (gratuit)
- Dreptul de a pleda în dezbateri judiciare referitor la prejudiciul cauzat
- Dreptul de a ataca hotărârile instanței de judecată etc.

13. „Care este rezultatul procesului?”

Există puține cazuri în care rezultatul procesului, adică pronunțarea sentinței, să aibă loc în prima zi de judecată. Procesele durează, de obicei, luni de zile, iar pauzele dintre ședințele de judecată pot dura. Totul depinde de gradul de complexitate al dosarului și de circumstanțele care îl însoțesc, de exemplu, se îmbolnăvește martorul și nu se prezintă la data specificată în citație. Data următoarei audieri o poți afla nemijlocit în sala de judecată sau poți primi o citație prin poștă.

Decizia de vinovăție sau nevinovăție a inculpatului și mărimea pedepsei este luată de către judecător sau de către un complet de judecată format din trei judecători. La emiterea sentinței, judecătorul se bazează pe prevederile Codului Penal și decide asupra pedepsei în limitele sancțiunilor prevăzute pentru acest tip de infracțiuni.

După pronunțarea sentinței, condamnatul, procurorul, partea vătămată, reprezentantul legal al copilului pot depune apel, în cazul în care nu sunt de acord cu sentința emisă de către judecător.

Dacă nu ești de acord cu sentința instanței de judecată, ai la dispoziție 15 zile (începând cu ziua pronunțării sentinței) pentru a depune apelul. Dacă sentința pronunțată de judecător în sala de judecată nu conține și motivația ei, termenul de 15 zile începe din momentul în care ai primit sentința redactată cu indicarea motivelor. Termenul este strict și este, prin urmare, în interesul tău să cunoști data pronunțării sentinței, și dacă ea a fost motivată imediat sau urmează să fie motivată și redactată ulterior. Aceasta o poți afla direct în sala de judecată, întrebând judecătorul sau la cancelaria judecătorei. Cererea de apel o adresezi Curții de Apel din raza teritorială a judecătorei care a examinat dosarul, dar o depui, la fel ca și alte solicitări, în cancelaria instanței de judecată care a examinat cauza. Solicită în mod obligatoriu să ți se elibereze o confirmare scrisă că cererea de apel a fost primită în cancelarie. De regulă, angajații cancelariei semnează și indică data primirii pe o copie a cererii de apel care rămâne la tine. Dacă nu ești de acord cu hotărârea Curții de Apel, poți ataca decizia acesteia la Curtea Supremă de Justiție.

În cererea de apel trebuie să indici dosarul la care se referă, numele persoanei condamnate, de către cine este înaintat apelul și motivele de ce nu sunteți de acord cu sentința.

Pentru pregătirea cererii de apel la sentința judecătorească, merită să apelezi la ajutorul unui avocat, dacă nu ai avut un avocat în timpul procesului.

14. „Este oare obligatorie mărturia copilului meu la procesul judiciar?”

DA. În Moldova există prevederea nemijlocirii, care înseamnă că instanța de judecată trebuie să cerceteze direct și să audieze martorii care au perceput personal faptele. Părinții nu pot să nu fie de acord cu audierea copilului de către judecător.

De asemenea, nu există nici o limită asupra vârstei de la care copilul poate deveni martor. Dacă apar îndoieli vizavi de capacitatea copilului, din motivul vârstei necorespunzătoare, de a depune mărturie, procurorul, la etapa urmăririi penale, sau judecătorul, la etapa procedurii judiciare, poate decide efectuarea unei expertize psihologice asupra aptitudinilor de înțelegere ale copilului.

Trebuie menționat faptul că un copil (la fel ca și un om matur), care a fost victimă sau martor al unei infracțiuni comise de către un membru apropiat al familiei sale, are dreptul să refuze depunerea mărturiei, atât la urmărirea penală, cât și la judecată.

15. „Ce se va întâmpla la sfârșitul audierilor?”

La ieșirea din judecătorie, merită să-i oferi copilului ceva care îl va liniști, pentru că în astfel de zile copiii sunt foarte oboșiți după procedura de depunere a mărturiilor. Nu-i promite copilului cadouri sau alte distracții, pentru că „a ieșit bine” la judecată. Dacă este vorba de mărturiile depuse de copil, nu este vorba dacă „iese bine” sau „rău”. Laudă-l pentru că i-a spus judecătorului adevărul despre ce s-a întâmplat, apreciază contribuția lui la rezolvarea cazului. Unii copii își asumă vina pentru sentința de condamnare emisă de judecată. Consideră că nu au fost „suficient de buni” la depunerea mărturiei. Un copil care a fost citat să depună mărturii poate avea impresia că verdictul pronunțat inculpatului înseamnă că acesta a fost condamnat pentru minciună, ce poate fi foarte periculos pentru personalitatea copilului, mai ales dacă inculpatul era o persoană apropiată lui.

Asigură copilul că este importantă doar spunerea adevărului. Explică-i că mărturia lui nu a influențat nicidecum decizia judecătorească. Vorbește cu el despre sentimente și permite-i să-și exprime atât sentimentele de furie, cât și neliniștea. Nu este nimic anormal: mulți copii au tulburări emoționale, important este ca ei să nu simtă dezaprobarea sentimentelor lor din partea părinților.

Broșura „COPILUL MEU VA DEPUNE MĂRTURII ÎN JUDECATĂ” prezintă câteva sfaturi practice care vor ajuta copilul să se simtă mai sigur atunci când depune mărturie într-un proces de judecată.

Pentru a solicita asigurarea unor condiții speciale pentru copilul tău implicat în procedurile legale, te poți adresa la:

- **Comisariatul raional de poliție** (ofițerul de urmărire penală care examinează cazul)
- **Procuratura raională** (procurorul specializat pe problemele copiilor / procurorul care examinează cazul)
- **Judecătoria teritorială** (judecătorul care examinează cauza)
- **Ministerul Afacerilor Interne**, Secția minori și moravuri, bulevardul Ștefan cel Mare, 75, Chișinău, tel.: 255290
- **Procuratura Generală**, Secția minori și drepturile omului, str. Bănulescu Bodoni, 26, Chișinău, tel.: 221680, 228118.

Pentru informare și consultanță poți apela la:

- **Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii** (Centrul de asistență psihosocială a copilului și familiei AMICUL), Chișinău, str.Calea Ieșilor, 61/2, Chișinău, tel.: 758806
- **Avocatul parlamentar pentru protecția drepturilor copilului**, str. Sfatul Țării, 16, Chișinău, tel.: 233731
- **Linia fierbinte „Telefonul copilului”** – 080012222
- **Centrul Internațional „La Strada”**, Linia fierbinte privind asistența pe cazuri de exploatare sexuală a copiilor – 0 800 77777
- **Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului**, Chișinău, str. E. Coca, 15, Chișinău, tel.: 716598
- **Institutul de Reforme Penale**, Chișinău, str. M. Lomonosov, 33, Chișinău, tel.: 925171.